

Interactie EU en de Europese veiligheidsdiensten

Na de aanslagen in Spanje kwam samenwerking tussen de "diensten" weer vol in de politieke en publieke belangstelling te staan. Van diverse kanten kwam opnieuw de suggestie te komen tot een Europese veiligheidsdienst. Opvallend maar wel begrijpelijk een week na de aanslagen in Madrid is dat in de discussie op dit moment de vraag van democratische controle vrijwel niet speelt. Minister Remkes stond hier in het debat met de Tweede Kamer op 17 maart 2004 over de JBZ-raad van 19 maart 2004 wel bij stil.

Naast het gevoel van machteloosheid na een ernstige terroristische aanslag spelen in de discussie over een Europese veiligheidsdienst het hoge externe verwachtingspatroon van het werk van inlichtingen- en veiligheidsdiensten en de relatief geringe zichtbaarheid en transparantie van het werk mee. De roep om Europeanisering past in dat patroon.

Op het moment van dit schrijven vindt Nederlandse standpuntbepaling in dit verband plaats voor de JBZ-raad van vrijdag 19 maart 2004. De aanslagen in Madrid veroorzaakten uiteraard deze versnelling.

Onderstaand volgt een toelichting.

De basis voor samenwerking tussen de diensten blijft onderling vertrouwen met name ten aanzien van de waarborg dat prudent wordt omgesprongen met elkaars kwetsbare (met name menselijke) bronnen en de informatie die uit deze bronnen komt. De balans tussen bronbescherming die door individuele diensten moet worden bewaakt en oog voor het gemeenschappelijk belang van goede informatie-uitwisseling zal altijd een delicate blijven. De kans dat een Europese veiligheidsinstelling eerder een terugtrekken van diensten op het nationale domein veroorzaakt dan een versterking van Europese samenwerking is aanwezig, zeker op de korte en middellange termijn. Het twee jaar geleden opgerichte inlichtingencentrum binnen het Raadssecretariaat, het Situation Center (SitCen), heeft dan ook veel geïnvesteerd in vertrouwenwekkende maatregelen waar het gaat om de juiste omgang met informatie. Daarop ware voort te bouwen.

Na 11 september 2001 is de van oudsher goede samenwerking verder verbeterd. Op basis van conclusies van de bijzondere JBZ-raad van 20 september 2001 is de Counter Terrorist Group (CTG) opgericht, een groep directeuren terrorismebestrijding van de veiligheidsdiensten van de EU-lidstaten. In deze groep wordt onder meer een gedegen dreigingsanalyse inzake islamistisch terrorisme gemaakt en actueel gehouden en worden in multilateraal verband targetgegevens van individuele diensten gedeeld. De CTG behoort niet tot het EU-huis, maar valt onder de Club de Berne, het al lang bestaande samenwerkingsverband van veiligheidsdiensten in Europa.

Het eerder genoemde SitCen, overigens nog een relatief kleine organisatie waarin nu 7 inlichtingendiensten waaronder de AIVD participeren, ontwikkelt zich tot een EU-centrum waar de CTG aansluiting krijgt.

Alles overziend zou de Nederlandse ambitie ten aanzien van inlichtingenwerk in Europees verband er als volgt uit kunnen zien:

- Voor het versterken van inlichtingensamenwerking in de EU een primaire focus op het intergouvernementele Raadssecretariaat en niet op de Commissie (de Commissie moet wel haar verantwoordelijkheid nemen op terreinen als hulp op CT-gebied aan derde landen). Op die manier is het belang van nationale veiligheid en de rol en verantwoordelijkheid van de EU-lidstaten daarbij, het beste geborgd. Deze positie laat overigens onverlet het bekende Nederlandse standpunt van goede samenwerking tussen Raadssecretariaat en Commissie.
- Versterking van het genoemde SitCen. Deze organisatie moet meer mankracht krijgen en tevens

worden uitgebreid met diensten van een aantal nieuwe landen waaronder in ieder geval Polen. SitCen moet een docking station worden voor de CTG en er moet een liaison naar Europol komen.

Geen versnippering van krachten door het oprichten van weer nieuwe organisaties, kiezen voor synergie tussen inlichtingendiensten en veiligheidsdiensten in SitCen met betrokkenheid van Europol.

- Steun voor een Veiligheidscoördinator binnen het Raadssecretariaat, zoals er al een coördinator proliferatie is. Deze coördinatorsfunctie moet breed, pijler-overstijgend, worden opgezet en dus intern EU-beleid en extern beleid dekken. Uiteraard moet de invulling van de taak verder worden ingevuld.
- Versterking van de samenwerking in CTG alsmede de CTG uitbreiden tot 25 lidstaten. Daartoe moet een secretariaat worden opgericht en de aansturing door de 25 diensthoofden helder geregeld zijn. De Club de Berne kan dit op zich nemen. Werkinhoudelijk ligt er een focus op het tenminste maandelijks updaten van dreigingsanalyses en deze "uploaden" naar de EU-beleids-gremia als PSC en COREPER via SitCen en op verder verfijnen van uitwisseling van targetgegevens.

AIVD, Directie SJZ, 18-03-2004